

En boplads i jægerstenalderen



Daggryets første svage solstråler anes gennem hyttens vægge af bark og skind. Kvinden roder hurtigt op i ildstedets gløder så der snart brænder en god ild. I det spidsbundede kar bringes suppen i kog, mens hyttens beboere samles omkring bålet før dagens forskellige gøremål.

Sådan kunne dagen være begyndt på en boplads i jægerstenalderens sidste del. Denne periode (ca. 5.400 - 3.900 år f.Kr.) kaldes for ertebølletid.

I Lejre Forsøgscenter kan du besøge en genskabt ertebølleboplads.

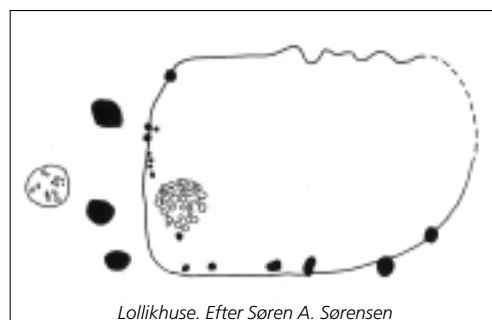
Da den sidste istid sluttede for 15.000 år siden, flyttede de første mennesker til Danmark. Sådan begyndte jægerstenalderen.

Danmark var da et koldt og bart land uden træer, men i løbet af de næste årtusinder blev det varmere. Efterhånden blev landet dækket af en kæmpe-mæssig urskov af især eg, lind og elm og et tæt krat af hassel. Sådan så Danmark ud for 6.000 år siden da ertebølletiden sluttede.

Det er arkæologernes udgravninger der skaffer os viden om oldtiden. Fra

ertebølletid kan det være udgravninger af bopladser og grave, men især stenalderfolkernes affaldsdynger eller køkkenmøddinger giver mange oplysninger. I køkkenmøddingerne finder man rester af de måltider stenalderfolkene spiste, kasserede redskaber og knogler fra de dyr man jagede.

Kun meget sjældent er der bevaret organisk materiale. Det vil sige materiale fra planter og dyr, som f.eks. træ, ben og skind, da det oftest er rådnet væk efter de mange år i jorden. Derfor skal man være heldig for at finde spor efter en hytte. Det kan være ildsteder eller det arkæologerne kalder stolpehuller. Det er mærker efter de nedgravede stolper, der har båret hyttens tag og vægge.



Lollikhuse. Efter Søren A. Sørensen

Ved Lollikhuse i Nordsjælland er der fundet spor efter en hytte fra ertebølletid. Ved udgravningen kunne man se hvor stolperne havde stået og hvor ildstederne havde været. I Lejre Forsøgscenter har arkæologer bygget en hytte hvor stolperne står på præcis samme måde. Hvordan hytten ellers har set ud, har man tænkt sig til.

Hytten i Lejre er beklædt med den tykke bark fra poppel- og elmetræ og skind fra rådyr og kronhjorte. Det har været noget af det bedste stenalderfolkene har kunnet skaffe sig til deres byggeri, så måske har hytten ved Lollikhuse set sådan ud.



På en jægerstenalderboplads boede der om sommeren en lille gruppe mennesker der hørte sammen. Måske en familie med far, mor, børn og måske nogle bedsteforældre.

Det eneste tamme dyr man kendte, var hunden der hjalp jægeren under jagten. Livet i jægerstenalderen var ikke opdelt i arbejde og fritid som det er i dag. Men stenalderfolkene skulle kunne spise sig mætte hele året rundt, og de skulle kunne holde varmen og skærme sig mod dårligt vejr.

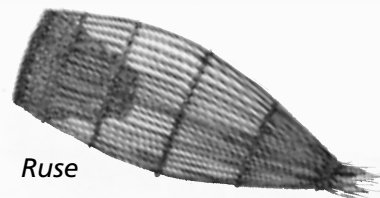
Meget tid blev sikkert tilbragt rundt om bålet med at fremstille redskaber i ben og tak, lave snor af basten fra træer, sy tøj og hugge flint. Imens blev der

måske fortalt historier om jagtbedrifter.

De bopladser arkæologerne har fundet, ligger oftest ved enten kyst eller sø, så fiskeri har været lige så vigtigt som jagt.

Fiskegærder i søen ledte fiskene hen mod rusen som de ikke kunne slippe ud af igen. Fra stammebåden kunne man fiske med krog eller med en lyster som er et gaffelformet spyd man spiddede fiskene med. Alle disse redskaber bruges stadig af fiskere i dag, selvom de blev opfundet for mange tusind år siden.

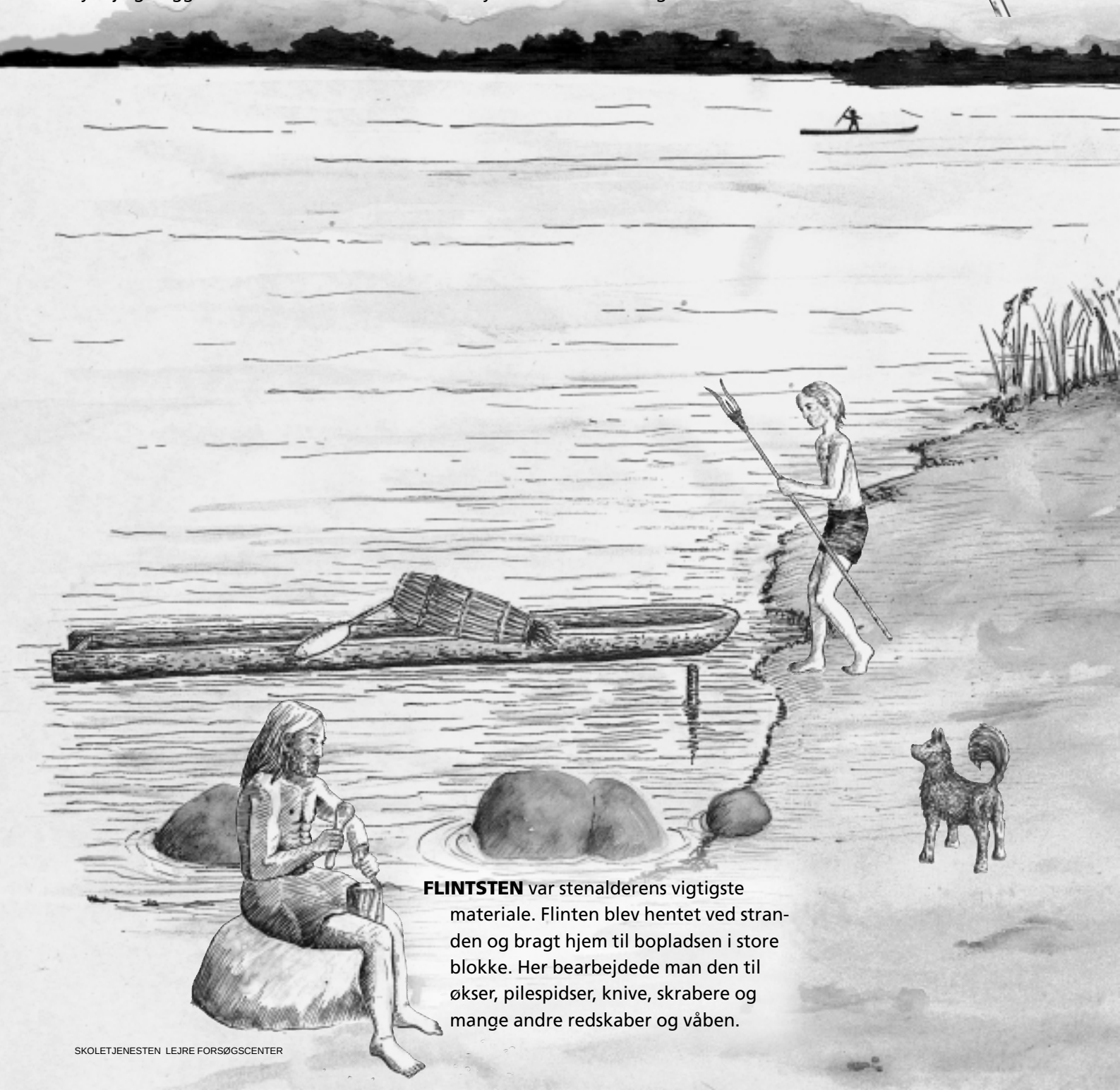
De folk der boede ved havet, kunne også fange sæler og indsamle muslinger, østers og snegle. Skallerne blev smidt i de tykke køkkenmøddinger.



Ruse



Lyster



FLINTSTEN var stenalderens vigtigste materiale. Flinten blev hentet ved stranden og bragt hjem til bopladsen i store blokke. Her bearbejdede man den til økser, pilespidser, knive, skrabere og mange andre redskaber og våben.



Bue og pile



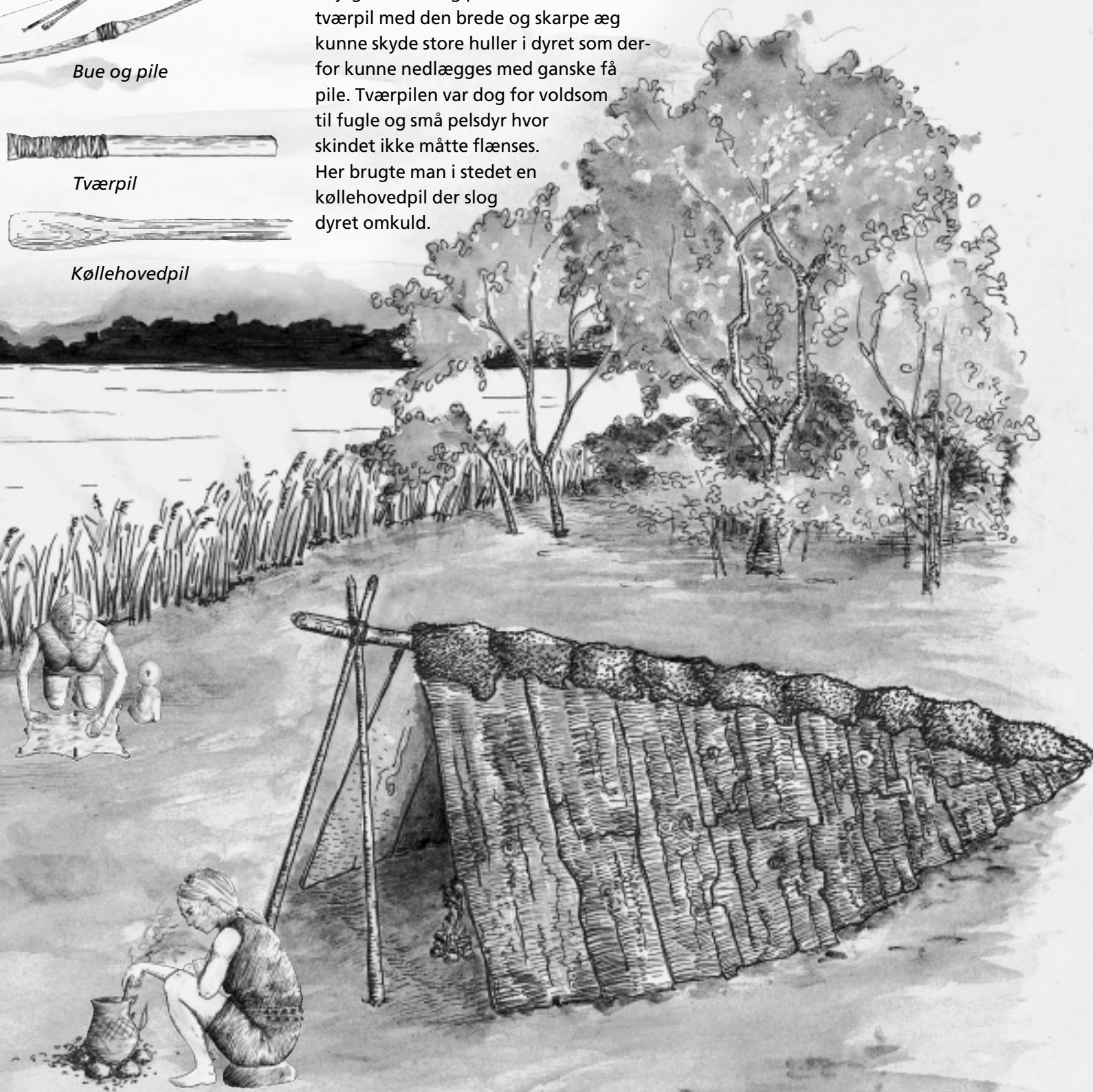
Tværpil



Køllehovedpil

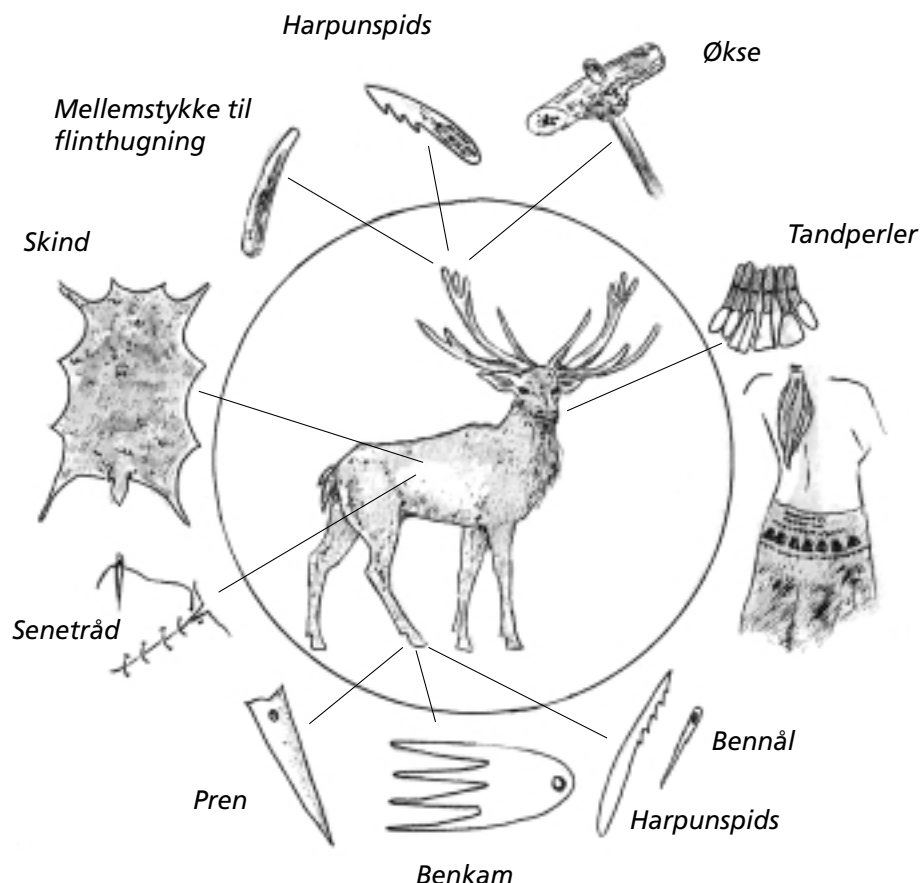
JAGTEN var meget vigtig i jægerstenalderen. Fra køkkenmøddingerne kender vi knogler fra de dyr der blev jaget. Det var især rådyr, kronhjort og vildsvin der sikkert var skovens farligste dyr. Våbnene til jagt var bue og pil. Ertebølletidens tværpil med den brede og skarpe æg kunne skyde store huller i dyret som derfor kunne nedlægges med ganske få pile. Tværpilen var dog for voldsom til fugle og små pelsdyr hvor skindet ikke måtte flænses. Her brugte man i stedet en køllehovedpil der slog dyret omkuld.

Meget af føden blev dog også samlet i skoven. Her fandtes bær, frø, urter og rødder om sommeren og svampe, nødder og vilde æbler om efteråret.



LER var et nyt materiale man begyndte at bruge i ertebølletid. Leret blev æltet og formet til spidsbundede kar som blev brændt på bålet. Som kokekar

kunne det stå og hvile på nogle store sten i bålet, eller det kunne hænge i remme inde i hytten med madvarer der skulle gemmes.



■ Intet gik til spilde, når jægeren havde skudt et dyr. Kødet blev naturligvis spist, og knoglerne kunne bruges til redskaber som harpuner, nåle og prene til at lave huller i skind. Dyrrets sener kunne snos til tynde sytråde. Tænderne blev omhyggeligt skåret ud og gennemhullet til perler der blev syet på tøjet. Dette kender vi fra mange gravfund. Var det en råbuk eller en kronhjort man havde nedlagt, kunne geviret bruges til økser eller harpuner.

Noget af det vigtigste var dog skindet. Det blev rensset med en skindskraber af flint, garvet blødt og brugt til tøj, sko eller soveskind. Alt på dyret kunne bruges, og næsten intet blev smidt væk.

I ertebølletiden boede man ikke altid på samme boplads. Af og til pakkede bopladsens beboere alting sammen og flyttede til nye områder. Måske var det for at finde bedre fiskepladser eller for at bo mere beskyttet mod blæst og kulde.

Familierne fra de nærmeste bopladser mødte sikkert hinanden flere gange hvert år. Så var der lejlighed til at fortælle nyheder og holde store fester. Man

kunne også bytte varer af pelsværk, flint og rav, og de unge mennesker kunne møde hinanden og finde en mand eller kone. Somme tider kunne man møde folk der boede længere sydpå i Europa og levede på en anden måde. I stedet for at jage og fiske brændte de skoven af og opdyrkede den til marker hvor de dyrkede korn. De havde tilmed husdyr som køer, får og geder der skulle fodres og malkes dagligt.

Stenalderjægerne i Danmark havde længe haft kontakt med disse folkeslag mod syd. Jægerne handlede med dem, de lærte pottemageri af dem, og efterhånden begyndte de selv at holde husdyr og dyrke jorden. Som tiden gik, fik landbruget større betydning for danskerne end jagten.

Vi kalder den nye tid for bondestenalderen.

